

§ 61.

DE HUMANIORIBUS LITTERIS.

Itaque Humaniores Litterae in Academiis, in Lycaeis, in Foro, in omni scientiarum genere plurimi semper factae sunt: quidquid enim dixeris vel scripto consignaveris, ab humanitate et eloquentia splendorem atque ornamentum accipit, et quamdam habet majorem vim ad movendum et persuadendum. Praeterea politiores litterae plurimum delectant, quarum venustate atque praestantia adolescentes illecti ad earum amorem et studia mirifice excitantur. Igitur jure meritoque Cardinali Andreae Alciati summae laudi datum est, quod primus Jurisprudentiam humaniorum litterarum lumine illustravit.

§ 62.

DE LOGICA ET METAPHYSICA.

Post Rhetoricam danda est opera Logicae et Metaphysicae, nobilibus philosophiae partibus, quarum prima cogitandi, judicandi atque ratiocinandi artem edocet. Scilicet mentem dirigit ad veram rerum notionem atque intelligentiam concipientem, tum ad rite judicandum, falsaque a veris secernenda, deinde ad aliud ex alio inferendum, denique ad fallaces rationationes et sophismata detegenda atque refellenda. Quid praestantius et utilius?

CAPUT IV.

DE ADMINICULIS JURIS ECCLESIASTICI.

Hactenus de Praenotionibus dictum est, in quibus explana-
nata primum Juris Ecclesiastici natura atque indole, aperiu-
mus fontes, unde vera et solida Jurisprudentiae Ecclesiasticae
scientia haurienda est. Propriam vero cujusque fontis vim,
auctoritatem, atque usum demonstravimus, ut hujus disci-
plinae alumni probe intelligerent, quae sit S. Scripturae,
quae traditionis auctoritas, quantum ponderis definitionibus
atque decretis Conciliorum et Apostolicae Sedis tribuendum,
atque ita deinceps de reliquis fontibus disseruimus. Denique
tradidimus regulas, quibus rectus usus atque auctoritas tum
Corporis, ut aiunt, Juris Canonici, tum caeterarum ejusdem
Juris collectionum plane cognita atque perspecta haberentur,
ne dubia pro certis et falsa pro veris acciperentur.

Reliquum est ut qui Juri Ecclesiastico publico operam dare,
in eoque proficere cupiunt, in aliis ejusdem Juris adminicu-
lis instruantur, potissimum vero in Humanioribus litteris,
in Logica et Metaphysica, in Jure naturae et gentium, inque
Historia Ecclesiastica, et anquitatibus Christianis, et deni-
que in subsidiis litterariis versati sint de quibus breviter dicen-
dum est.

Quid vero de Metaphysica dicemus? Haec in Ontologia disputat de ente, sive de iis omnibus quae sunt aut esse possunt, estque disciplinarum omnium fundamentum: Psychologia vero animae naturam et proprietates, ejusdemque varium operandi modum explanat. De quibus praestantissimis disciplinis nihil addendum putamus, quo magis earum utilitas atque necessitas comprobetur. Sed dolendum est, eas perniciosis pravisque opinionibus infectas ab auctoribus non paucis fuisse: atque adeo magnopere cavendum est, ne mentes adolescentium dum Logicae et Metaphysicae studiis vacant, talibus exitiosis doctrinis, erroribusque imbuantur. Igitur quam maxime necesse est Institutores habere doctos recteque sentientes.

§ 63.

DE JURE NATURAE ET GENTIUM.

Jus naturale inter Jurisprudentiae Ecclesiasticae fontes censuimus, deque ejus praestantia, vi, atque usu disseruimus quantum ratio Institutionum postulare videbatur. De Jure autem gentium ne verbum quidem fecimus.

Quaeritur itaque utrum Jus gentium a natura sit, an secus? Huic autem quaestioni paucis atque perspicuis verbis, nisi nos fallat opinio, satisfacere posse arbitramur. Enimvero certum est universos homines non minus ac singulos Providentiae Dei subesse. Super universos itaque ac singulos homines « signatum est lumen vultus Domini, » ut ostenderet eis bona, Psalm. 4. Praeclare S. Augustinus in Psal. 118 Serm. XV « Numquid lex naturalis non erat in populo Israel? Erat plane, quoniam et ipsi homines erant. » Haec autem antissime

explicat Jac. Zallinger de Jure naturali Gentium lib. IV § 268, ubi ait « Jus gentium naturale est complexio Jurium et obligationum, quae inter diversas gentes ab ipsa natura constitutae sunt; ejus existentia in dubium vocari nequit. Nam per consociationem singulorum in statum civilem, nec singuli nec universi exuerunt naturam humanam, in qua ratio jurium et obligationum erga alios homines continetur, qui etsi eodem statu civili non contineantur, tamen humanitatem et naturalis Juris communionem retinent. » Sunt igitur inter gentes quaedam Jura eaque apud omnes semper eadem et immutabilia, quae servari omnino oportet.

Hoc autem loco operae pretium est Adolescentes Juris naturalis cupidos haec monere.

1º Si tollas notionem Dei justa et honesta jubentis et contraria prohibentis, legem naturalem nec esse, nec concipi posse deficiente suo Legislatore, cuius imperio et auctoritate constringantur homines interna parendi obligatione.

2º Itemque si tollas notionem Dei pracepta naturalia scientis, eaque servantibus praemia, et contra agentibus poenas in altera vita retribuentis, legem naturalem necessaria sanctione, omniue virtute et efficacia destitui.

3º Denique sublato divinae Revelationis lumine homines nequire omnia Juris naturae pracepta cognita planeque perspecta habere. Qua in re maxime peccant Protestantes qui Divinae Relationis necessitatem denegantes, suisque viribus fidentes malunt turpiter errare, quam revelatione duce ac magistra erudiri. Enimvero pro certo habent cum Puffendorfio tom. II l. 4 c. 2 « posse integrum tradi Jus naturae et gentium, omnia hominis et civis officia rite explicari nullo habito ad Fidem respectu. » Et Gundlingius in Discur. de Jure Nat. et Gent. c. 1 § 5. « Quid opus est uti Scriptura, si

136 CAP. IX. DE ADMINICULIS JURIS ECCLESIAST.

quid ex ratione intelligere possumus?... Veritas naturalis ex Scriptura disci non potest... Illos miserabiles homines esse qui velint Jus naturae ex Sacra Scriptura docere. »

Contra quos Joannes Nepomucenus Endres in Dissert. canonica « de necessario Jurisprudentiae naturalis cum Ecclesiastica nexu apud Antonium Schmidt tom. 1 Thesauri Juris Ecclesiastici cap. 1 praecclare scripsit: « Solam rationem hominum alio omni subsidio destitutam ad illud (jus naturale) omnimode et absque omni erroris periculo cognoscendum, et penitus exhaustiendum nequaquam sufficere. Angustis admodum limitibus spatiisque conclusa sola fere principia universalia cognoscet; in reliquis vero praceptis particularibus quae ex illis veluti praemissis deducenda sunt, saepius cespitat et allucinatur. » Id autem probat ex Catholicae Fidei doctrina, qua confitemur Adami praevaricationem non sibi soli, sed ejus quoque propagini nocuisse; atque ideo homines per illam praevaricationem in deterius commutatos fuisse, ut sine supremo Revelationis lumine nequeant ad cognitionem multarum Juris naturae veritatum rite recteque pervenire. Idque praeterea confirmat exemplo Ethnicorum Philosophorum, ex quibus nemo exstitit unus, qui hisce de rebus tractando turpiter non erraverit.

Quod autem generatim pertinet ad Protestantium errores, admodum scite sapienterque scripsit Petrus Ignatius Schwartz in opere quod inscribitur: « Institutiones Juris universalis naturae et gentium ad normam Moralistarum nostri temporis maxime protestantium Hugonis, Puffendorfi, Tomasii, Vitrarii, Heineccii, aliorumque ex recentissimis adornatae, et ad crisim revocatis eorum principiis. Augustae 1743; deinde Venetiis 1760. » Decennio post cum Protestantes nullum finem facerent catholicos Doctores exagitandi, tan-

§ LXIII. DE JURE NATURAET GENTIUM. 137

quam in tradendo jure naturae mortalium omnium ineptissimos, cumque inani ostentatione gloriarentur, se primos in eo jure rite tractando atque explanando interpretes et magistros fuisse, Monachii anno 1753 ad eorum os obstruendum liber prodit, cuius inscriptio haec est: « Juris naturalis larva detracta compluribus libris sub titulo juris naturae prodeuntibus, uti Puffendorfianis, Heineccianis, Wolphianis et aliis, quorum principia juris naturae falsa ostenduntur, ignorantiam quam catholicis effingunt, in ipsis regnare proditur, cavillationes deteguntur, promissa splendida ab ipsis non observata exponuntur, pugnae et contradictiones eorum et secum ipsis exhibentur; scopus illorum praecipuus, nimirum catholicae rei detrimentum, denudatur; Nobilitas, Juventus, Politici periculi admonentur a P. Anselmo De Singh Benedictino. »

In hoc eodem argumento breviter quidem sed egregie versati sunt Joannes Baptista Guarini in libro quem inscripsit « Juris naturae et gentium principia et officia ad christianae doctrinae regulam exacta et explicata. Panormi et Romae 1759; » Joannes Baptista Lascaris « Juris naturae et gentium principia et officia. Romae 1778; Jacobus Zallinger « De Jure naturae privato, sociali et publico, deque Jure naturali gentium. Augustae Vindelicorum 1784. » Quicumque praeterea scientiam juris naturae et gentium, eamque accuratam, solidam atque omnis erroris expertem adquirere cupiunt, ad manus habeant tractatus « de legibus » S. Thomae, et P. Suarez, P. Pauli Layman, aliorumque Doctorum catholicorum, ex iisque quidquid ad illius juris eruditionem atque doctrinam pertinet abunde haurire poterunt.

§ 64.

DE HISTORIA.

Illud denique reliquum est ut de historia dicamus. Nihil autem magis necessarium est ad Juris sacri scientiam adquirendam quam historia, idque perspicuum cuique erit ex iis quae in medium proferemus. Enimvero nemo est, qui non intelligat ad rectam Juris Ecclesiastici cognitionem magnopere interesse priorum trium Ecclesiae saeculorum dogmata, disciplinam, mores, institutaque perspecta explorataque habere; ad ea siquidem SS. Ecclesiae Patres atque Doctores frequentissime provocant, et illinc permulti canones, decretaque in Ecclesiam derivarunt. Atqui earum rerum omnium notitiam adeo utilem et necessariam non possumus nisi a traditione et historia nobis comparare. Sic etiam quae a Conciliis constituta, desinita et decreta fuerunt, quorum magna est in Ecclesia auctoritas, atque usus, ea nescio quomodo recte intelligi et applicari possint sine lumine historiae, quae, cur, et quomodo, et quando Concilium celebratum fuit, res de quibus actum est, disquisitiones, disputationes, deliberationes habitas palam facit. Et undenam antiqui Ecclesiae ritus et usus et incrementa, mutationesque disciplinae, et id genus alia possumus perspecta, planeque cognita habere? Nonne ab antiquitatum Ecclesiasticarum historia? Uno verbo historia Ecclesiastica est earum rerum notitia quae ad Ecclesiam pertinent; aperit decretorum et institutionum ecclesiasticarum origines et causas, catholica dogmata, acta Conciliorum, Pontificum, pactaque publica et hujus generis alia.

§ LXIV. DE HISTORIA.

139

Ad leges denique Ecclesiasticas cum interpretandas, tum rite recteque applicandas non sufficit earum verba tenere, sed necesse omnino est legislatoris mentem, sive ut aiunt spiritum legis bene exploratum habere. Mens autem legislatoris cognoscitur ex rationibus, causis aliisque rerum eventibus, quae ad legem ferendam eundem moverunt. Haec autem omnia aut semper, aut plerumque ab historia petenda sunt. In collectione Decretalium, earum nempe epistolarum, quibus consulti Pontifices ad dubias quaestiones responderunt, quaeque potiorem Juris Canonici partem conficiunt, non integrae Pontificum epistolae relatae sunt, sed ea tantum epistolae pars, in qua Pontifex de re proposita sententiam dixit. Ex quo sequitur accuratam controversiae et circumstantiarum notitiam neque a decretali, neque (quod interdum, vel potius nimium saepe fit) ab integra epistola haberri posse, sed eam oportere aliunde quaerere, in monumentis scilicet historiae, scriptisque Jurisconsultorum, qui super ea quaestione copiose diligenterque egerunt. Id ipsum si non de reliquis omnibus, at certe de plerisque Juris Ecclesiastici legibus dicendum est; quin etiam Juris civilis Consulti praesidio historiae indigent, adeo ut Justinianus § 1 institut. De Jur. et Justit. Jurisprudentiam civilem non modo « in scientia justi et injusti, verum etiam in notitia rerum divinarum et humanarum collocavit. »

Hic vero non putamus rem inutilem facturos, si pauca dixerimus de Historiae Ecclesiasticae Scriptoribus, deque fide eorum dictis adhibenda. Jam vero inter omnes historiae novi foederis Scriptores maxime excellunt atque eminent Sanctissimi Viri et Evangelistae Matthaeus, Marcus, Lucas, et Iohannes, qui nos Jesu Christi Servatoris nostri vitam, doctrinam, miracula et portenta, mortemque et resurrectionem, tum